

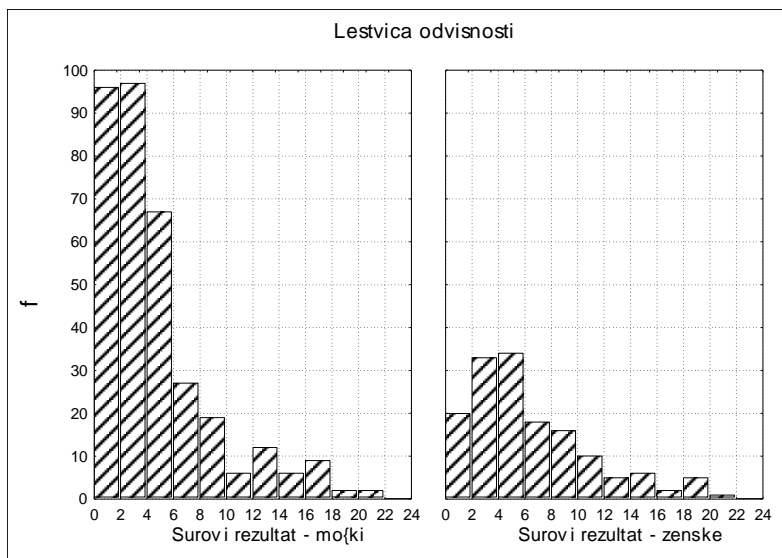
EPQ-R IN LESTVICA ODVISNOSTI

Avtor IGOR KRAJNC (TESTinfo letnik 3 (1998), št. 2)

Ob priredbi zadnje revizije Eysenckovega vprašalnika smo obravnavali vprašanje posebnih lestvic (odvisnosti in kriminalitete), ki jih po posebnem ključu izvedemo iz dolge oblike vprašalnika EPQ-R. Ker smo slovenske rezultate, ki zadevajo omenjeno področje natančneje pojasnili v novem priročniku in ker so podatki za lestvico kriminalitete manj številni, se bomo tokrat na kratko posvetili lestvici odvisnosti. Menimo namreč, da se omenjena lestvica v splošnem manj uporablja saj gre za "dodatek", vzporedno dopolnilo običajnim trem faktorjem Eysenckove teorije.

Izpostaviti želimo dovolj značilne razlike med 'normalno' populacijo in tisto, ki je bila hospitalizirana (leta 1997) na oddelkih za zdravljenje odvisnosti (v Ljubljani in Vojniku). Skupino odvisnikov sestavlja: 47 moških, s starostjo povprečno 36,8 in SD 12,3 let in 9 žensk, starih povprečno 45,8 in SD 11,1 let. Ti so odgovarjali na vprašalnik pretežno v prvem mesecu običajnih hospitalnih programov za zdravljenje odvisnosti od alkohola. 'Normalna' populacija pa je zastopana s 370 moškimi, stari povprečno 30,4 in SD 10,5 let in s 159 ženskami, stari povprečno 31,4 in SD 9,9 let. Za 'normalne' lahko predpostavljamo, da doslej niso bili vključeni v take programe zdravljenja.

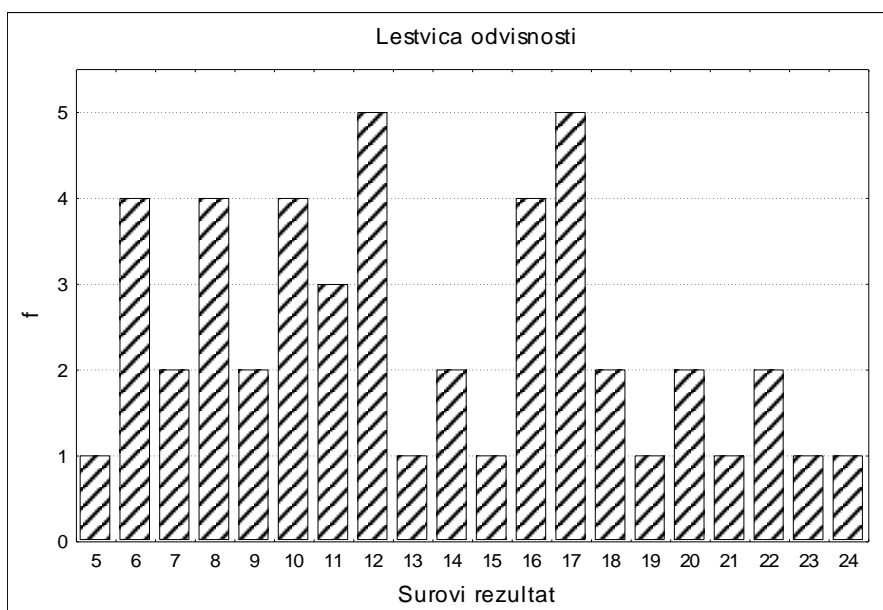
Slika 1 prikazuje porazdelitev surovih rezultatov na lestvici odvisnosti pri normalnih Slovencih. Oblika porazdelitve nas prepriča, da gre za tako imenovani redek pojav, ki je le pri majhnem številu respondentov prisoten v izraziti meri (obliki). Nadaljnja preverjanja bodo lahko pokazala kje je smiselno postaviti 'mejno točko'. Mejna točka (mejni rezultat) naj bi dovolj zanesljivo opozarjal na tiste ljudi, ki zelo verjetno nagibajo (bodo nagibali) k težavam odvisnosti in take brez teh težav.

Slika 1: Frekvenčna porazdelitev lestvice odvisnosti pri normalnih (običajnih) za oba spola

Vidimo, da v običajni populaciji velik del moških in žensk doseže rezultat do približno šestih točk, medtem ko višji surovi rezultati relativno hitro upadajo in pri obeh spolih ne presežejo vrednosti 22.

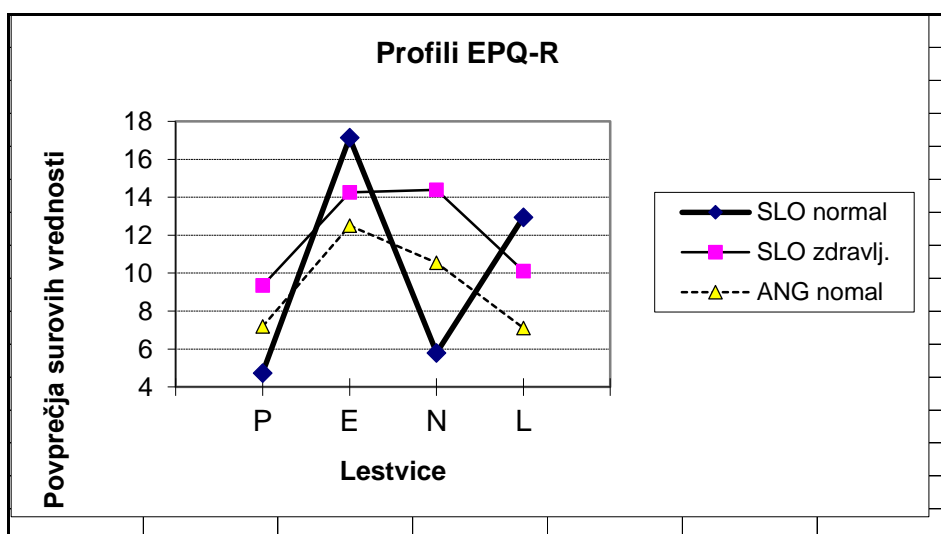
Slika 2, ki isti pojav opisuje pri odvisnikih, pa z ozirom na majhnost vzorca ni zelo pregledna, a vseeno pokaže vsaj dvoje. V tej skupini ne srečamo nižjih rezultatov od surovih 5 točk, hkrati pa so maksimalne vrednosti višje kot v običajni populaciji (slika 1); in drugič: porazdelitev morda nakazuje vsaj bimodalnost ali pa vsaj precej manjšo asimetričnost kot pri običajni populaciji. Slednje najbrž potrjuje osnovno predpostavko, da namreč visok dosežek na lestvici odvisnosti, pri vzorcu odvisnikov, ne more biti redek pojav.

Slika 2: Frekvenčna porazdelitev lestvice odvisnosti pri odvisnikih (alkohol) oba spola skupaj

Porazdelitev P E N L lestvic je dovolj blizu normalni porazdelitvi, da lahko primerjamo skupine po njihovih sredinah (slika 3). Vse razlike med slovenskima skupinama (normalni, odvisniki) so statistično vsaj na ravni $p < 0,0001$. Rezultate angleške raziskave vzorca normalnih moških navajamo za primerjavo.

Spotoma naj opozorimo, da se z ozirom na dosedanje primerjave (Musek, J. in šali, L., 1992) med Britanci in Slovenci, ki so v glavnem ugotovljale relativno izenačenost po dimenziji ekstravertnosti, bistveno 'povzpela' ekstravertnost pri Slovencih. Statistične pomembnosti razlik nismo preverjali, vendar so vsaj trendi razlik med ostalimi dimenzijami podobni tem, ki so jih doslej ugotavljali v zvezi s prejšnjo obliko EPQ.

SLIKA 3: Razlike med aritmetičnimi sredinami normalni - angleški vzorec (moški) in slovenski vzorec (moški) ter slovenskimi zdravljenjci (M+Ž).

Lestvica odvisnosti je pri slovenskih 'normalnih' respondentih blago ($r = 0,14$, $N = 468$) vendar pomembno povezana s starostjo. Povezanosti predstavljene v tabeli 1 pa kažejo odnose lestvice odvisnosti do dobro znanih (klasičnih) lestvic PENL in odnose lestvice odvisnosti do lestvic IMPULZIVNOSTI, PUSTOLOVSKOSTI in EMPATIČNOSTI pri nas novega Eysenckovega vprašalnika IVE.

Tabela 1: Pearsonovi koeficienti (vsi signifikantni na ravni $p < 0,05$) med lestvico odvisnosti in PENL lestvicami vprašalnika EPQ-R in treh lestvic vprašalnika IVE.

	P	E	N	L	Imp	Pust	Emp
ODVISNOST	0,56	-0,38	0,81	-0,53	0,66	-0,11	0,31

Odvisnost se najmočneje povezuje z lestvico nevroticizma, impulzivnosti in psihoticizma. Ob višjem rezultatu lestvice odvisnosti pa bomo prej naleteli tudi na višjo 'iskrenost'. Pozitivna korelacija z empatičnostjo morda nakazuje občutljivejšo strukturo osebnosti. Tudi iz drugih raziskav vemo, da nas ne moreta presenetiti negativni povezavi z ekstravertnostjo in pustolovskostjo kot tistima dimenzijama, ki verjetno še najbolj vključujeta neodvisno, aktivno ipd. življenjsko naravnanoost.

Vir:

Musek, J. in Šali, L. (1992). Eysenckov osebnostni vprašalnik. Strokovno izpopolnjevanje o psihodiagnostiki. Neobjavljeno. Ljubljana: PRODUKTIVNOST, Center za psihodiagnostična sredstva.